

RECENZII

George Breazul Ctitoriile sale culturale

Doru Marinescu

Pe George Breazul l-am descoperit întâia oară, într-un manual de *Educație muzicală* pentru clasa a VII-a, în calitate de folclorist, culegător al unei colinde și mi-a atras atenția numele său de „Breaz”, (deștept, isteț, mai cu moț cum ar spune un om simplu), după aceea, descoperind că acest pseudonim i se potrivește foarte bine.

În ceea ce privește etnomuzicologul, George Breazul, nu a prezentat un mare interes pentru mine ca profesor, și niciun elev nu s-a manifestat ca fiind dornic de a afla mai multe informații, ținând cont că spre dezavantajul nostru, nici manualul nu ne dă informații despre acest mare om de cultură, cum nici cântecele culese de el nu sunt prea multe în manualele de specialitate, mai ales cele din ultima vreme.

A doua oară am luat contact cu numele „profesorului” și „inspectorului”, George Breazul, în cadrul cursurilor din cadrul Departamentului de Pregătire a Personalului Didactic, de la Universitatea de Muzică din București, coordonat de domnul profesor Vasile Vasile, anul fiind 2002, iar maniera în care ne-a fost prezent de către dumnealui a stârnit în noi cursanții în general, și în mine în special, un interes enorm, astfel încât, dorința de a cunoaște cât mai mult despre cel care în perioada interbelică a reprezentat un adevărat reformator al educației muzicale și un important specialist al istoriei muzicii din țara noastră, a devenit o prioritate.

Cărțile și informațiile despre acest mare om de cultură, sunt foarte rare sau inexistente în bibliotecile școlilor sau în cele municipale ori județene, dovadă stând faptul că eu, într-un oraș de provincie, nu am găsit nici o carte în două licee foarte bine cotate din perspectiva dotării.

Cartea domnului prof. Vasile Vasile, „**George Breazul ctitoriile sale culturale**” vine să umple un gol și să ne lămurească despre cine a fost și câte lucruri însemnate a făcut pentru cultura poporului român, acest mare gânditor, specializat în cultura muzicală.

Asemenea lui George Enescu, cel care spunea despre sine că este cinci într-unul: „*compozitor, dirijor, pianist, violonist și profesor*”, ne este prezentat de către lucrarea citată George Breazul ca fiind: „*muzicolog, bizantinolog, profesor, folclorist, critic și inspector*”.

Modul de concepere a cărții se dovedește a fi rezultatul unei munci de cercetare de ani de zile și a unui profesor cu o vastă experiență în domeniu pe dimensiunea celui ce devenea subiectul cărții.

Astfel, domnul profesor Vasile începe cu un *Exordium* în care sunt prezentate cele mai importante informații despre viața lui George Breazul, modul său de lucru precum și unele dificultăți prin care a trecut, văzute din perspectiva invidiei dar și a dezinteresului din partea unor colegi de breaslă sau discipoli ai acestora.

În primul capitol George Breazul, **este luat de acasă din Amărăștii de Jos, județul Romanați**, în prezent în Dolj, plimbat la Seminarul teologic din Râmnicu Vâlcea, apoi la cel din București și absolvent al Conservatorului de Muzică din Capitala țării. Autorul cărții ne convinge că marea pasiune a lui Breazul a fost muzica, astfel menționând în capitolul VIII faptul că acesta „*s-a dedicat muzicii și pentru ea vrea să trăiască*”.

Viața tânărului George Breazul, în paralel cu activitatea sa didactică, n-a fost una ușoară, el trecând pe la mai multe instituții, după ce a fost rănit în timpul Primului Război Mondial, ca luptător pe front și ajungând la Liceul Militar de la Mânăstirea Dealu din Târgoviște. Aici se impune pentru prima dată cu adevărat crezul celui care avea să devină unul din cei mai mari oameni de cultură în domeniul muzicii și nu numai.

Colaborator la mai multe reviste de specialitate și dornic de a se pregăti mai mult, George Breazul pleacă la **Berlin, unde se înscrie la Universitate** în anul 1922 ca audient, unde are marea șansă de a studia discipline ca: pedagogie muzicală, filosofia artei, didactica muzicală, folclor comparat, istoria muzicii și altele, cu eminenti profesori ai timpului.

Această experiență avea să stea la baza formării sale ca cercetător de nivel european în domeniile: muzicologiei, bizantinologiei, folcloristicii și a educației muzicale.

După întoarcerea în țară, George Breazul, nu a precupețit niciun efort, ci s-a dedicat întru-totul muncii și propășirii muzicii, punând temeliiile catedrei de **Pedagogie muzicală** și a celei de **Enciclopedia muzicii**, la Conservatorul din București unde este foarte apreciat de studenți și pentru care își dăruiește o bună perioadă din viață și din munca sa. Spre sfârșitul vieții a mai predat la aceeași instituție: **Istoria muzicii, Teorie și solfegiu, Folclor.**

În anul 1927, reușește să pună temeliiile **Arhivei de Folclor a Ministerului Instrucțiunii, Cultelor și Artelor**, după o muncă grea de convingere a autorităților în domeniu, dar care va avea rezultate peste așteptări, deoarece etnomuzicologul George Breazul, pe lângă faptul că adună folclor muzical din aproape toate zonele României Mari, este primul care-și pune problema vechimii muzicii noastre populare urmărindu-i rădăcinile încă de pe vremea tracilor, și vine cu argumente în sprijinul afirmației, **„Originile folclorului nostru se confundă cu etnogeneza poporului român”**.

Raportându-ne la istoria muzicii europene, unii dintre oamenii care nu sunt în domeniu, dar și o parte dintre profesori sau artiști ai domeniului nu au auzit despre o astfel de știință la noi, sau chiar erau convinși că nu există, din moment ce pe noi ca națiune ne reprezintă două din cele patru mari categorii muzicale și anume cea populară și bisericească, însă marele istoric George Breazul, a găsit materiale care vor deveni cele șase volume: **„Pagini din istoria muzicii românești”**, prin aceasta demonstrând bogăția fondului nostru cultural muzical. Îl găsim aici și din perspectiva biografului, întocmind trei astfel de lucrări despre: Anton Pann, Gavriil Musicescu și D. G. Kiriac, toți marii reprezentanți români ai acestei arte.

Autorul monografiei, vorbește în mai multe rânduri de vasta bibliotecă a lui Breazul, comparând-o cu cea a unei instituții în domeniu, prezentând de asemenea și fondul de carte cu lucrări vechi începând din secolele XIV - XV, diversificate ca limbă și domeniu.

Istoricul George Breazul nu limitează investigațiile doar la muzica românească cu tot ce implică ea, ci abordează și pe

cea universală găsind **o apropiere culturală între scrierile lui Mozart și ale lui Dimitrie Cantemir**, singurul om de cultură al poporului nostru ales în urmă cu peste 300 de ani membru al Academiei din Berlin și reprezentând cultura română pe frontonul Pantheonului din Paris.

În calitate de publicist, George Breazul a ținut legătura în permanență cu unele din cele mai vestite reviste din Europa; a fost membru al unora din cele mai mari societăți de cultură de pe Continent, fiind invitat și participând la numeroase conferințe și congrese internaționale printre care trebuie amintite cel/ cea de la **Viena – iunie 1956 și Praga 1936**. Primul recunoștea statutul muzicologului român pentru reconstituirea circulației creației lui Mozart în spațiul românesc, al doilea încununând meritele pedagogului român. Recunoașterea pe plan internațional a personalității lui George Breazul se datora scrierilor sale extrem de bine elaborate, având ca documentare mii de fișe scrise cu o caligrafie exemplară, păstrate în fondul ce-i poartă numele din cadrul Bibliotecii Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor.

„Muzica bisericească străbună” – ca să respectăm propria-i sintagmă, și-a făcut loc în preocupările și în scrisul lui George Breazul, el fiind absolvent de seminar teologic și un bun cunoscător al muzicii de cult ortodoxe. La acest capitol trebuie remarcat meritul deosebit al autorului monografiei de a menționa cele mai importante aspecte legate de istoria acestei muzici la noi în țară, rolul acesteia, transformările în ceea ce privește notația de la ce hrisantică la cea guidonică, rolul didactic și pedagogic, personalitățile care au contribuit la desăvârșirea acesteia ca fenomen muzical de cult, dar și ca domeniu de cercetare.

George Breazul a depus o muncă titanică în cercetarea muzicii bisericești ortodoxe, ale cărei origini le urmărește până la rădăcinile mozaice și fără a neglija muzica gregoriană. O demonstrează faptul că aceste prețioase informații stau la baza și altor scrieri ale domnului profesor Vasile Vasile, printre care aș aminti **„Pagini nescrise din istoria pedagogiei și a culturii românești”** dar și volumul I din **„Anton Pann personalitate complexă a muzicii și culturii românești”** și desigur a altor discipoli, știut fiind faptul că muzicologul și-a înscris numele pe multe alte scrieri în acest domeniu, printre ele numărându-se

cele trei volume consacrate patrimoniului muzical românesc din Sfântul Munte Athos, volume încununete cu premiul Academiei Române..

Munca de publicist, despre care am amintit mai înainte, a fost însoțită, în cazul lui George Breazu, de cea de critic muzical dar și de realizator a unor emisiuni radiofonice având o tematică diversificată, dominată de cea muzicologică, fiind considerat de autorul monografiei un echivalent al lui Titu Maiorescu pentru domeniul muzical.

Contemporan cu George Enescu, George Breazu a apreciat la superlativ activitatea muzicală a marelui reprezentant al culturii românești. La rândul său, marele compozitor a apreciat munca acestuia, prin mulțumiri adresate direct, sau prin scrisori, dar mai ales prin propunerea unor cărți sau manuale pentru premiere de cel mai înalt for de cultură din țară - Academia Română.

Citind cu atenție monografia ce face obiectul acestei recenzii, putem puncta mai multe locuri în care autorul descrie momente din viața personajului George Breazu, confruntat cu procese, hărțuiri pe calea scrisului în ziare, în loc să fie liniștit și să facă ceea ce-și dorea mai mult, „**să se dedice muzicii**”, astfel că ne întrebăm, de unde atâta răutate și invidie? Răspunsul îl găsim în lectura acestei cărți, pentru că George Breazu nu reprezintă numai o personalitate națională a culturii noastre, ci una universală, prin tot ceea ce a făcut în perioada interbelică, continuând și în anii de început ai comunismului, fiind după aceea uitat și înlăturat cu desăvârșire, dacă nici profesori universitari sau oameni de cultură din domeniul muzicii nu au auzit și nu au reușit să cunoască meritele lui din domeniile: muzicologiei, bizantinologiei, istoriei muzicii, etnomuzicologiei, criticii muzicale și pedagogiei muzicale. Sigur că cei care-i erau contemporani, dar și discipolii acestora au văzut în George Breazu o amenințare permanentă, însă faptul că a rezistat și a trecut la cele veșnice cu onoare și patriotism sincer trebuie să-i purtăm un mare respect, lăsând în urma sa o „operă de cititor”.

Nu ne permitem emiterea unor judecăți de valoare și de ierarhizare culturală, dar din modul cum este prezentat cel mai aspru „critic” al lui, Constantin Brăiloiu, după parcurgerea cărții, orice cititor va fi de acord că Breazu trebuie apreciat din

perspectiva etnomuzicologului, pedagogului, criticului și istoricului muzical și de primă dimensiune. Mai trist este faptul, menționat de monografie, că litigiul și ura pentru George Breazul a continuat cu unii apropiați, ori discipoli, care au crescut în școala lui Breazul.

Așa cum ne prezintă autorul în ultimul capitol, al VII-lea, George Breazul ținea foarte mult la titlul de profesor, deoarece înainte, cel care preda muzică se numea *maestru*, iar aceasta disciplină, alături de desen și lucrul manual era considerată *dexteritate*. Meritul lui Breazul constă în faptul că a insistat și a reușit ca la nivel de minister, *Educația muzicală* să fie considerată o artă, iar profesorul de muzică să fie pus pe aceeași linie cu profesorii de celelalte discipline. De menționat este faptul că „Profesorul” George Breazul tratează muzicologia, bizantinologia, istoria muzicii, critica și folcloristica în primul rând din perspective pedagogice.

Din postura de inspector general pentru educație muzicală din cadrul Ministerului Instrucțiunii, post ocupat timp de șapte ani începând cu 1932, foarte multe reușite a înregistrat George Breazul, pentru educația muzicală românească, de aceea pe bună dreptate, autorul monografiei îl consideră **„cea mai importantă figură a pedagogiei muzicale românești”**. Breazul reușește să asigure generațiilor viitoare o solidă bază de dezvoltare estetică, intelectuală, morală, afectivă și psihică, din păcate necunoscută, ignorată și neluată în seamă de generațiile următoare.

Din perspectiva profesiei mele, în capitolul *„Educația muzicală - parte integrantă a culturii generale și a dezvoltării personalității umane în concepția lui George Breazul”*, am descoperit, o minte luminată cu o gândire înaintată din punct de vedere pedagogic și didactic. Ea ține cont și de aprecierile marilor filosofi ai vremii ca Nae Ionescu, privind formarea personalității elevilor, în implementarea ideilor constructive și pe înțelesul și în beneficiul acestora. Este un capitol ce ar trebui cunoscut și de cei care atentează astăzi la statutul destul de precar al educației muzicale din țara noastră.

În demersul său pornește de la ideea necesității formării învățătorilor din punct de vedere muzical, și mare dreptate a avut - deoarece intelectualul satului - alături de preot - învățătorul era foarte respectat în această lume rurală, și astfel

s-a putut implica în culegerea de folclor și educarea „puilor de români”. Profesorii trebuiau să urmeze cursuri de pregătire pedagogică în cadrul unui seminar înființat și condus de însuși George Breazul.

Cât timp a ocupat funcția de inspector general, **Breazul a elaborat programe pentru toate ciclurile**, pornind de la grădiniță, ajungând la gimnaziu și liceu, reușind să introducă pentru educația muzicală câte două ore pe săptămână în anumiți ani de studiu. A conceput programe de educație muzicală inclusiv pentru licee industriale, ceea ce ne convinge că perioada interbelică era din punct de vedere cultural, superioară zilelor noastre, tradiție din păcate necunoscută și ignorată în primul rând de factorii decizionali asupra rosturilor educației. Să le amintim acestora faptul că Breazul subliniază în lucrările sale rolul social, moral, patriotic, religios, axiologic, intelectual, estetic, educativ al adevăratei muzici, spre care ar trebui să acceadă tinerele generații.

George Breazul a publicat și valoroase manuale de educație muzicală, alcătuite după principii foarte bine gândite, având la bază cântece din muzica populară autentică și din cea bisericească străbună, astfel încât „puii de români” să cânte și să-și însușească un repertoriu adecvat necesităților vieții cotidiene.

Punctul culminant al aprecierii experienței pedagogice l-a constituit pentru George Breazul **Congresul internațional de educație muzicală de la Praga din anul 1936**, la care pedagogul român a avut o prestație model, prin ideile sale despre această disciplină, prin expoziția de instrumente muzicale utilizate de copii, ideile sale fiind elogiata de pedagogi de prestigiu din marile instituții europene ale timpului. Ceea ce a conceput George Breazul consta într-o „pedagogie modernă bazată pe folclor”, după cum remarca Gheorghe Ciobanu, pornind de la ceea ce-i este necesar sufletului copilului.

Întrebarea pe care ne-o punem, în aceste vremuri în care se colportează ideea ca la gimnaziu să fie doar o jumătate de oră pe săptămână de educație muzicală, iar de la liceu să dispară total această disciplină, ce ar face George Breazul. Citind cartea vom afla răspunsul și de asemenea vom trăi cu resemnare că a existat un om care a iubit muzica, și-a iubit patria, dar mai presus de toate și-a iubit semenii. Să amintim

faptul că reprezentantul Japoniei a promis să-i prezinte ministrului Educației din țara sa manualul lui Breazul, iar marea autoritate europeană a timpului, **Eduard Spränger**, invidia școala românească pentru realizarea lui Breazul.

Cred că se răsuțește în mormânt cel care a reușit să afirme pe plan internațional rosturile adevăratei culturi muzicale, ca parte integrantă a celei generale, văzând „soarta muzicii românești” decisă în „școala românească” actuală, pentru viitorii admiratori ai adevăratelor valori ale artei sonore, Enescu își cere dreptul nu numai ca autor al celor două rapsodii, în fața lui C. Debussy reprezentat în ultima programă pentru gimnaziu de mult mai multe opusuri, din păcate inaccesibile „puilor de români” Preludii (*Vântul în câmpie, Pași pe zăpadă*); *Children’s Corner (The snow is dancing)*, sau Syrinx (flautul lui Pan), *Preludiu la după-amiaza unui faun* iar colinda, doina și în general muzica populară românească este concurată de „politempia celor trei dansuri suprapuse treptat” și de nominalizatele „cântece vechi (trubaduri, menestrel, *Greensleeves, Scarborough Fair, Sur le Pont d’Avignon* etc.) - cum precizează ultimul document curricular, pentru clasa a V-a.

SUMMARY

Doru Marinescu

George Breazul His cultural foundations

The book of professor Vasile Vasile, *George Breazul – his cultural foundations*, comes to fill an informational hole and brings details about who he was and the large number of cultural deeds he made for the Romanian people’s culture, this great thinker, specialized in musical culture. Just like George Enescu who said about himself that he is five in one: „composer, conductor, pianist, violinist and teacher”, George Breazul is brought to us, in the cited work above as: „musicologist, byzantinologist, teacher, folklorist, critic and inspector”.

Traducerea rezumatelor: Andra Apostu